ΔΙΠΛΗ ΔΗΛΩΣΗ

Τὸ περιοδικό μας δὲν εἶνε, οὔτε συνέχεια κανενὸς προηγούμενου περιοδικοῦ, οὔτε ὄργανο κανενὸς συλλόγου.

Στὸ ἀνυπόγραφο πρόγραμμα ποὺ ἐδημοσιεύσαμε στὸ πρῶτο τεῦχος διατυπώνουμε καθαρὰ τὶς ἰδέες μας καὶ εἴμεθα μόνοι ὑπεύθυνοι γι' αὐτές.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΤΡΟΠΑΙΑ

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κατρακύλησε στοὺς δρόμους, καὶ πιὸ χαμηλὰ ἀκόμα, στὰ χρονογραφήματα τῶν ἐφημερίδων, ἡ λογοτεχνία ἔπρεπε ν' ἀδιαφορήσει ὁλότελα ὄχι μόνο γιὰ τ' ἀποτελέσματα ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ χτυπήματα ἀκόμα τῆς γλωσσικῆς πάλης. Ἔπειτα εἶναι ἀλήθεια πῶς καθαυτὸ γλωσσικὸ ζήτημα, «μέσα στοὺς κόλπους» νὰ ποῦμε τῆς λογοτεχνίας, δὲν ὑπάρχει πιά, γιὰ τὸν ἁπλούστατατο λόγο ὅτι δὲν ὑπάρχει σήμερα καθαρευουσιάνικη λογοτεχνία.

Ἀλλὰ ἡ γραπτὴ γλῶσσα, ἔξω ἀπὸ τὶς φιλολογικὲς ἀνάγκες, εἶναι ἁπλῆ «σημαντική» δηλαδὴ μιὰ χοντροκομμένη σύμβαση ὅπως τὰ μασσωνικὰ σημάδια. Ἔτσι, οἱ νόμοι, τὰ ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα, οἱ δικαστικὲς ἀποφάσεις, οἱ βουλευτικὲς ρητορεῖες, οἱ ἐναρκτήριοι λόγοι, εἴτε γράφουνται σὲ μιὰ σημαντικὴ ποὺ βάση ἔχει τὴν καθαρεύουσα, εἴτε τὴ δημοτική, εἴτε τὸ volapuk, τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει σημασία καμμιά. Γι' αὐτό, ἐφόσον τὸ κράτος δὲν δοκιμάζει — γιατὶ δὲν μπορεῖ — νὰ ἐπιβάλει καὶ στὴ λογοτεχνία μιὰ γλῶσσα, δὲν καταλαβαίνουμε τὶ ζητᾶ στὴ βάρβαρη ἀνεμοζάλη τῶν διαδηλώσεων καὶ τῶν βουλευτικῶν συζητήσεων ἕνας λογοτέχνης. Ἂν αὔριο τὸ Σύνταγμα ἔθέσπιζε τὴν δημοτικὴ γιὰ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ Κράτους, μήπως θἄλλαζαν ὄψη τὰ πράγματα, ἢ ὁ βίος θὰ γίνουνταν αἰσθητικώτερος γιὰ τὶς σβυσμένες ψυχές; Ὅλη ἡ συμβατικὴ ζωὴ τῆς κοινοτοπίας θάστρωνε σὲ ἕτοιμες — δημοτικὲς ἂν θέτε — φράσεις τὶς πρόχειρες ἀνάγκες τῶν μικροσυμφερόντων καὶ τῶν ψευτοπατριωτισμῶν, ἐνῷ παράλληλη, ἀκατανόητη καὶ περιφρονημένη ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν ψηφοφόρων ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ γλῶσσα της θ' ἀκολουθοῦσαν τὸν μοναχικὸ δρόμο τους.

Ἀλλὰ τότες σὲ τίνος κεφάλι ἐφύτρωσε ἡ σκέψη νὰ βάλει στοὺς ἐκλογεῖς ζήτημα ἐκλογῆς γλῶσσας; Κολλημένο στὸν λογοτέχνη ποὺ ἀκολουθᾶ τὶς αἰσθητικὲς ὑποχρεώσεις του, εἶναι ἕνα παράσιτο: ὁ Φανατικός. Ὁ Φανατικὸς εἶναι πνεῦμα ἁπλὸ ποὺ νομίζει πῶς λογικεύεται, καί, ὅπως ξέρουμε, ἡ χειρότερη μορφὴ τοῦ φανατισμοῦ εἶναι ἡ λογικοφάνεια. Ὁ Φανατικὸς ἀνακάλυψε τὴν ΙΔΕΑ, δηλαδὴ μιὰ θρησκεία, μὲ τὴ δογματική της, μὲ τὶς ἀπαγορεύσεις, τὸν δεκάλογο καὶ τὶς ὑποχρεώσεις της. Ὁ Φανατικὸς ἐφόρεσε τὸν τρίχινο σάκκο, καὶ πῆρε τὸ ραβδὶ τοῦ ἱεραπόστολου καὶ βγῆκε νὰ κηρύξῃ τὴν Ἰδέα, νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς ἀνίδεους, ἐκείνους ποὺ δὲν ἐνδιαφέρουνται γιὰ σκέψη καὶ τέχνη καὶ Καλόν. Ὁ Φανατικὸς ἀνακάλυψε πῶς ἡ δημοτικὴ γράφεται γιὰ νὰ τὴν καταλαβαίνει ὁ λαὸς καὶ ὄχι γιὰ αἰσθητικοὺς λόγους καὶ ἔτσι ἐφεύ-

ρηκε τὴν βιομηχανικὴ γλῶσσα καὶ τοὺς γλωσσολογικοὺς νόμους τῆς ἀναλογίας, καὶ ἔπιασε δουλειά: μετάφρασε ὅπως μποροῦσε τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ τὴ Χημεία, καὶ τὸ καρβουνικὸ ξυνό, τσαλαπάτησε μὲ τὰ χοντροπάπουτσά του παντοῦ, ἵδρυσε «συντροφιὲς», ἔκαμε προπαγάνδες, ἔγινε φόρτωμα τοῦ κάθε κακομοίρη, ἀφόρισε ὅσους δὲν τὸν ἀκολουθοῦν, ὑπεράσπισε ἀκάλεστος τὴν Τέχνη . . . . . ὡς ποὺ, ἕνα καλὸ πρωΐ, στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου, βρέθηκε κατάμουτρα μὲ τὸν Καιροσκόπο. Ὁ Καιροσκόπος, εἶναι γνωστός, εἶναι γείτονάς, μας εἶναι φίλος μας, εἶναι συγγενὴς μας. Περιττὸ νὰ τὸν συστήσουμε.

Καὶ ὅσες φορὲς ὁ Καιροσκόπος συναντηθεῖ πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὸν Φανατικὸ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν προηγηθοῦν ὁμηρικὰ ὑβρεολόγια καὶ νὰ μὴν ἀκολουθήση . . . . ἀλλὰ ὅποιος εἶναι θωρακισμένος κατὰ τῆς ἀηδίας ποὺ προξενεῖ αὐτὴ ἡ βατραχομυομαχία, καὶ θέλει νὰ γλεντήση τὶς λεπτομέρειες, ἃς ὁρίσει, οἱ ἐφημερίδες κοίτουνται αὐτοῦ.

Τώρα, μερικὰ πράγματα βρίσκουνται ἀψηλότερα ἀπὸ τὰ γροθοκοπήματα τοῦ Φανατικοῦ, τοῦ Καιροσκόπου καὶ τῶν Ἀνίδεων. Παρ᾽ ὀλίγον νὰ ξεχάσουμε νὰ ποῦμε πῶς αὐτὰ τὰ μερικὰ πράγματα δὲν τὰ φτάνουν οὔτε τὰ βρωμόχερα τῶν πλειονοψηφιῶν.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

PIERRE LOUYS

Ὁ Pierre Louys ἀπὸ μιὰ μελέτη στὸν «Mercure de France» εἶναι πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα ποιητής. Τὸ πικρὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου μέλλοντος τὸν ἀπασχολεῖ ἀρκετά. Μὰ ἡ ἀρχαία σοφία μᾶς ἐσυμβούλευσε νὰ λησμονήσουμε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον καὶ ἔτσι κατεύνασε τὴν παγκόσμια ἀγωνία. «Ἂν σ᾽ ἐσένα δὲν ξεύρεις παρὰ μόνο τὸ παρὸν ζῆσε τοὐλάχιστον μέσα στὸ παρόν . . . » Εἶναι ἡ διδασκαλεία τοῦ Λουκρήτιου, τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἀπὸ μιὰ μεριά, ἴσως, εἶναι καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ Νίτσε. Δὲν πρέπει νὰ ἱκανοποιοῦμε τὶς ταπεινὲς καὶ ἄμεσες χονδροειδεῖς ὀρέξεις μας, ὀφείλουμε νὰ ζοῦμε μὲ τὸ σκοπὸ πῶς νὰ ἐξυψωθοῦμε καὶ νὰ γίνουμε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Τὸ ἐφήμερο δὲν προσδίδει μιὰ ψεύτικη νότα στοὺς στίχους του. Εἶναι κάθε ἐποχῆς. Καὶ ἀπὸ τὸ ψήλωμα τοῦ πύργου ποὺ κυττάζει τὴ θάλασσα, ὁ Λέανδρος εἰμποροῦσε νὰ τοὺς πεῖ στὴν Ἥρώ, ὅπως ὁ Τρωΐλος στὴν Κρεσσίδα του, ὅπως ὁ Τριστάνος στὴν Ἰζόλντα. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀντίληψη τῆς ζωῆς ὅπως τὴν ἐσχημάτισε ὁ συγγραφέας ποὺ δημιούργησε τὸ ποίημα, ποὺ τὸ καθιστᾶ τόσο βαθύ, τόσο σπάνιο καὶ τόσο ἁπλό, καὶ τοῦ δίνει μιὰ καθαρὴ καὶ ζωντανὴ ζωή. Ἀκρίβεια, φῶς, αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης τοῦ Pierre Louys. Ὁ ἔρωτας κι ὁ θάνατος κρατοῦνται ἀγκαλιασμένοι στὸ κατώφλι τοῦ βιβλίου του. Βασανισμένος ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ ἐκμηδενισμοῦ φαίνεται σὰ νὰ θέλει νὰ σπρώξει τοὺς ἥρωές του νὰ ζήσουν, σὰ νὰ συγκεντρώνει τὴν ἐνέργειά τους καὶ τὸ πνεῦμα τους σὲ γλήγορες καὶ βίαιες πράξεις. Κι ἂν κάποτε τοὺς ἐξερεθίζει στὸ πάθος, βάζει σὲ ἀντίθεση τὸν βασιλέα τῆς Τρυφήμου, τὸ νωχελὴ κ᾽ ἐπιεικῆ. Μπροστὰ στὴν τελειωτικὴ σκιά, ἡ δράση καὶ ἡ ὀκνηρία ἰσορροποῦν καὶ ἀντισταθμίζουνται. Ἡ ἠθική του δὲν εἶνε ἡ ἠθικὴ τοῦ Ζαρατούστρα. Εἶναι ἡ μεγάλη ἀνθρωπιστικὴ ἠθικὴ πρὶν τὴ χαλάσει βέβαια ἡ φιλολογικὴ αἰσθαντικότητα τοῦ ρωμαντισμοῦ. Δια-

φεντεμένη ἀπὸ μιὰ καθαρὴ λογικὴ ἡ αἰσθαντικότητα αὐτὴ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ὀμορφιά. Θέλει νὰ φουντώσει σὲ ἁρμονία, μὰ ἔχει πάντα γιὰ πηγή της τὴν ἀνθρώπινη συγκίνηση.

Τὰ ρομάντζα του τὰ εἶπαν βιβλία σάρκας· ἐπὶ πλέον, ὅμως, εἶναι βιβλία ὅπου ἡ ἀρχικὴ ἐπιθυμία παρουσιάζεται τότε μόνο ὡραία καὶ ἐπαινετή, ὅταν ἐξυψώνεται ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν σκέψη ἢ ἀπὸ τὴν ἀμοιβαί ὁρμὴ τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἄλλο. Στὰ βιβλία του καμμιὰ μοιχία. Μὰ ἔρωτες ἐλεύθεροι, κορίτσια κ' ἑταῖρες, κόκκινα καὶ ἄσπρα τριαντάφυλλα, μπουκέτο φωτολουσμένο ἀπ' τὸ γαλάζιον οὐρανὸ μ' ὅλη τὴ φαντασμογορία τοῦ ὕφους·

PAUL FORT: Η ΘΛΙΨΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Je ne chante (Magny), je pleure mes ennuis :
Ou pour le dire mieux, en pleurant je les chante
Si bien qu' en les chantant, souvent je les enchante :
Voilà pourquoi (Magny) je chante jours et nuits.

Ἔτσι πολλὲς φορὲς — ὅπως τραγουδώντας ἢ κλαίοντας συνέθεσε τὴ στροφὴ αὐτὸ ὁ Joachim du Bellay — ἀνακατατεύουμε τὸ γέλοιο μὲ τὸ κλάϋμα, χωρὶς νὰ ξεύρουμε ἂν γελάμε ἢ κλαῖμε ἢ ἂν αἰσθανόμαστε εὐχαρίστηση ἢ δυσαρέσκεια. Ποιός ξεύρει στὴ «Θλίψη τοῦ Ἀνθρώπου» ἂν ὁ Ποιητὴς σπαράζει ἀπὸ τὰ γέλοια ἢ ἀπ' τὸ κλάϋμα ὅταν σηκώνει ὁ Νεκρομάντης τὰ ροῦχα του, ἢ ὅταν τὸ μάτι τοῦ πληγωμένου ἀλαφιοῦ πεπλώνεται καὶ δακρύζει, ἢ ὅταν ὁ Τρελλὸς Μουσικὸς ποὺ ἑτοιμάζεται χαρούμενος νὰ κάμει τὸν καλὸ Θεὸ νὰ χορέψει καὶ ὁ Θάνατος τοῦ ψιθυρίζει στ' αὐτί γιὰ κάτι ποὺ δὲν ὑπάρχει, μήτε τὸ γ α λ ά ζ ι ο ποὺ τραγουδάει, κι' ὅμως εἶναι χαριτωμένη ἡ ἱστορία. Ὁ Δημόκριτος αἰσθάνεται καὶ γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅτι ἂν δὲ γελοῦσε στὴν ἀρχή, θὰ ἔκλαιε καὶ αὐτός, καὶ τὸ γέλοιο του δὲν εἶναι μήτε πιὸ χαρούμενο, μήτε ὀλιγώτερο φιλοσοφικὸ ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ Ἡρακλείτου.

Εἶναι γνωστὸς ὁ τέλειος στίχος τοῦ Paul Fort ἄλλοτε πλέριος καὶ ἄλλοτε τρυφερώτατα εἰδυλλιακός, εἶναι γνωστὴ ἡ ποιητικὴ μεγαλοφυΐα του ποὺ ἐξύμνησε σὲ τόσον εὔμορφες Μπαλλάντες τόσα ὡραῖα πράγματα, ποὺ μποροῦν νὰ μεταφερθοῦν ὡς ἄρτιες ἀξίες στὸ παγκόσμιο ὡραῖο, ὥστε νὰ μὴ ξαφνίζει τὸν ἀναγνώστη ἡ σχεδὸν πλαστικὴ τελειότητα τῆς «Θλίψης τοῦ Ἀνθρώπου» ποὺ νομίζει ὅτι εὑρίσκεται σ' ἕνα κύκλο πολύμορφης ὀμορφιᾶς.

ΤΟ ΙΡΛΑΝΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἡ σημερνὴ τῶν πόλεων λογοτεχνία δὲν παρουσιάζει ἀφθονία καὶ πλοῦτο, παρὰ στὰ σοννέτα, στὰ πεζὰ ποιήματα καὶ σ' ἕνα δυὸ καλοδουλεμένα βιβλία, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔχουνε καθόλου σχέση μὲ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ βαθὺ καὶ κοινὸ ἐνδιαφέρον τῆς ζωῆς. Αὐτὸς εἶναι πάνου κάτου ὁ ἀφορισμὸς τῆς σχολῆς τοῦ σημερνοῦ Ἰρλανδικοῦ Θεάτρου, ὅπως τὸν ἔγραψεν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς του ὁ Synge καὶ ὅπου βασίζονται σήμερα ὅλοι σχεδὸν οἱ νέοι Ἰρλανδοὶ συγγραφεῖς, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς τὰ διηγήματα καὶ τὰ μυθικὰ ποιήματα τοῦ Sharp ἢ μὲ τὸ ψευδώνυμο Fiona Macleod καὶ τὰ δραματικὰ ἢ λυρικὰ δοκίμια τοῦ Yeats. Ὅλοι οἱ ἄλλοι τείνουν σ' ἕνα δικό τους εἶδος πραγματισμοῦ, ἂν εἰμπορεῖ νὰ λεχθεῖ πραγματισμὸς μιὰ

προσπάθεια νὰ γράψουν ἕνα ἔργο, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχει ὡς μορφὴ τὴ φλογερή, θαυμάσια καὶ τρυφερὴ λαϊκὴ φαντασία,

Ὁ J. M. Synge καὶ ἡ Lady Gregory εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ θεάτρου ποὺ ἀρχινᾶ ν' ἀνθίζει στὸ Δουβλίνο.

HAN RYNER

Τελευταῖα οἱ φίλοι τοῦ Han Ryner ἐγιόρτασαν μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ «Πέμπτου Εὐαγγέλιου». Φιλόσοφος ὑποκειμενιστής, στὴν ἠθική, δὲν παραδέχεται δράση ἐξωτερικὴ γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἐξωτερικὴ βεβαιότητα, τὸ πᾶν εἶναι ἀμφιβολία καὶ ἡ *ὑποψία* δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἱστορία τῆς τρομακτικώτερης τῶν ἀμφιβολιῶν, καμμιὰ ἐπιστημονική, καμμιὰ ἠθικὴ βεβαιότητα. Τοὐναντίον ὑπάρχει δράση ἐσωτερικὴ ἀδιάκοπη, γενναία, ἀποτελεσματικὴ καὶ ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ εὐτυχία. Τὰ συμβάντα, αὐτὰ καθαυτὰ ἀδιάφορα, εἶναι εὐκαιρία γιὰ νὰ γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας, εἶναι τὰ σφυριὰ ποὺ ἔδωσε τὸ Πεπρωμένο στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ σκαλίζει τὸν ἑαυτό του.

Ὑπὸ μεταφυσικὴν ἔποψη, στὴ «γραμμικὴ» ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ, προτιμᾶ τὴν ὑπόθεση τοῦ κύκλου, ἢ μᾶλλον τῶν αἰωνίων κύκλων, ποὺ ἦταν καὶ ὑπόθεση Πλατωνικὴ καὶ μοιάζει μὲ τὸ «μεγάλο γυρισμὸ» τοῦ Νίτσε. Πολλὲς φορὲς ἐπανέρχεται στὴ σύλληψη «τῆς μεγάλης χρονιᾶς» ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὅλα τὰ πράγματα ὅλων τῶν καιρῶν καὶ ὁ Ψυχόδωρός του ἀφοῦ μισόειδε τὸν κύκλο σὰν ἕνα σκόρπισμα τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο ἀκολουθούμενο ἀπὸ μιὰ νέα συγκέντρωση τοῦ Θεοῦ, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἰδέα μιᾶς ἀτελεύτητης καλλιτέρευσης.

ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀναδημοσιεύομε ἀπὸ τὴν «Κρητικὴ Στοὰ» τοῦ κ Ι. Δ. Μουρέλου τὸ ἀκόλουθο ποίημα τοῦ κ. Καβάφη.

ΜΑΡΤΙΑΙ ΕΙΔΟΙ

Τὰ μεγαλεῖα νὰ φοβᾶσαι, ὦ ψυχή.
Καὶ τὲς φιλοδοξίες σου νὰ ὑπερνικήσεις
ἂν δὲν μπορεῖς, μὲ δισταγμὸ καὶ προφυλάξεις
νὰ τὲς ἀκολουθεῖς. Κι ὅσο ἐμπροστὰ προβαίνεις
τόσο ἐξεταστική, προσεκτικὴ νὰ εἶσαι.

Κι ὅταν θὰ φθάσεις στὴν ἀκμή σου, Καῖσαρ πιά·
ἔτσι περιωνύμου ἀνθρώπου σχῆμα ὅταν λάβεις —
τότε πρὸ πάντων πρόσεξε σὰν βγεῖς στὸν δρόμον ἔξω,
ἐξουσιαστὴς περίβλεπτος μὲ συνοδεία,
ἂν τύχει καὶ πλησιάσει ἀπὸ τὸν ὄχλο
κανένας Ἀρτεμίδωρος, ποῦ φέρνει γράμμα,
καί λέγει βιαστικὰ «Διάβασε ἀμέσως τοῦτα
«εἶναι μεγάλα πράγματα ποῦ σ' ἐνδιαφέρουν»,
μὴ λείψεις νὰ σταθεῖς· μὴ λείψεις ν' ἀναβάλλεις
κάθε ὁμιλίαν ἢ δουλειά· μὴ λείψεις τοὺς διαφόρους
ποῦ χαιρετοῦν καὶ προσκυνοῦν νὰ τοὺς παραμερίσεις
(τοὺς βλέπεις πιὸ ἀργά)· ἂς περιμένει ἀκόμη
κ' ἡ Σύγκλητος αὐτή, κ' εὐθὺς νὰ τὰ γνωρίσεις
τὰ σοβαρὰ γραφόμενα τοῦ Ἀρτεμιδώρου.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ